Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

ЗАМАН

2010 жыл 16-чы февраль, геуюрге кюн.
№ 27 (18378)

Багъасы 3 сомду

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ ВРЕМЯ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КъМР-ни Парламентинде

Сюд властьны иши тынгылыракъ ачыкъланырыкъды

КъМР-ни Парламентини президиумуну кезиулю жыйылыуу болгъанды. Аны законла чыгъарыучу органны башчысы Чеченланы Ануар бардыргъанды.

Парламентни Законлукъну, право низамны эмда жамауат къоркъуусузлукъну вопрослары жаны бла комитети «Къабарты-Малкъар Республиканы Конституция Сюдюню эмда Къабарты-Малкъар Республиканы жарашдырыучу судьяларыны ишлерин аладан хапар билип турурча онг болурча этиуню юсюнден» законопроект бла шагъырей этгенди. Комитетни председатели Хамид Башоров ангылатханыча, ол быйыл 1-чи июльдан жашауда бардырылып башланнган федеральный законну толтурур муратда жарашдырылгъанды. Аны бла бирге кёп вопросланы РФ-ни субъектлерини законодательстволары тамамлайдыла. Ма аны ючюн керек болгъанды бу башында айтылгъан законопроект.

Промышленность, жол мюлк, транспорт эмда связь жаны бла комитетни председатели Сафарби Маремуковну башламчылыгъы бла «2007-2012 жыллада Къабарты-Малкъар Республикада жоллада жюрюуню къоркъуусузлугъун кючлендириуню» республикалы целевой программасына этилген 1-чи къошакъгъа тюрлениуле кийириуню юсюнден» законну проекти сюзюлгенди. Анга кёре водительлени хазырлаучу аралары къурау, аланы тийишли оборудование бла жалчытыу, окъутуу-курсовой комбинатлада водительлени сынауларын ёсдюрюге керек болгъан оборудованияны бла транспортну алыу эмда орнатыу бла Транспорт,связь эмда жол мюлк министерство кюреширикди.Проектни жарашдыргъанла оюм этгенден, ол болум «Билим бериуню» юсюнден РФ-ни Законуна келишмейди. Анда айтылгъанына кёре, ол жумушла Билим бериуню бла илмуну министерствосуну бойнундадыла.

Президиумну членлери дагъыда Къабарты-Малкъар Республиканы «Жер тюбюнде байлыкъланы юсюнден» Законуна тюрлениуле кийириуню юсюнден», «КъМР-де физкультурада бла спортда ишлени тап халгъа келтириуню юсюнден» законопроектлеге къарагъандыла. Битеу бу башында айтылып келген документлени Парламент эмда тийишли ведомствола тынгылы сюзгенден сора ала законла чыгъарыучу органны сессиясыны къарауна берилликдиле.

Тийишли билдириулеге тынгылагъандан сора президиумну членлери Шомахов Лев Аслангериевични - «Тау эмда тау этекледе терек бахчачылыкъны Север-Кавказ илму-излем институту» Федеральный къырал илму учреждениины баш илму къуллукъчусун - КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа оноу этгендиле. Андан сора да, КъМР-ни агропромышленность комплексине уста кадрла хазырлаугъа уллу къыйын салгъанлары, илму-педагогика ишни жетишимли бардыргъанлары ючюн бийик профессионал билим берген «Тау къырал аграрный университет» федеральный къырал билим бериу учреждениины ректору Темираев Виктор Хамицевич, кафедраны таматасы Фарниев Александр Тимофеевич, факультетни деканы Цуткиев Борис Георгиевич КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъаланнгандыла.

Ахырында Чеченланы Ануар Къурулуш, ЖКХ эмда отлукъ-энергетика комплекс жаны бла комитетге «Нальчикэнергосбыт» ООО электроэнергия бла жалчытыуну юсюнден жарашдыргъан келишимни тынгылы тинтирге буюргъанды. Ол ишни Монополистлени жашау журт-коммунальный мюлкню жумушлары бла байламлы оноулары правогъа тюз келгенлерин бла къалгъанларын тохташдырыу жаны бла ведомствола аралы комиссия бла бирге бардырыргъа кереклисин чертгенди. Ала ол келишим федеральный эмда республикалы законодательствогъа келишгенин бла къалгъанын билирге керекдиле. Парламент ол халкъны битеу къауумларыны да сейирлерине тюз келирин излегени себепли анга кесини эсгертиулерин бла предложенияларын кийирирге мурат этеди.

Татьяна БОРОВИНСКАЯ.
КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

ТУРНИР

«Эльбрус» махтау тапханды

Шабат кюн «Нальчик» спорт комплексде Бир тюрлю жорукъну сакъламай тюйюшюучюлени «Кубок Содружества Наций» турнирни финалына чыгъыу ючюн 5-чи кезиую бардырылгъанды. Анга «AE Team», АБИ «Честь», «Rusfighters», «Эльбрус» эм Украинаны бла Белоруссияны командалары къатышхандыла.

Республикада спортну бу тюрлюсюнден быллай эришиуле биринчи кере бардырылгъанын эсге алсакъ, бери болмагъанча кёп адам жыйылгъанына сейир этерча тюйюл эди. КъМР-ни Президенти Арсен Каноков бла Правительствону Председатели Александр Меркулов а ол эришиуледе сыйлы къонакъла эдиле.

Спорт байрамны Роберт Саральпны «Черкесский круг» деген сейир тепсеу проектинден юзюк бла ачхандыла. Ызы бла рингге Толу контактлы къол тюйюшню Россей миллет бёлюмюню таматасы Заур Кануков чакъырылгъанды. Ол Къабарты-Малкъарны Президенти Арсен Каноковха бу турнирни бардырыргъа эркинлик бергени ючюн эм спонсорлагъа ыразылыгъын билдиргенди. Анга къатышхан хар спортчуну уа кеслерин толусунлай кёргюзтюп, спортну сюйгенлеге заукълукъ тапдыртыргъа чакъыргъанды.

СУРАТДА: Арсен Каноков Александр Емельяненко эм башха къонакъла бла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Жангылыкъла

Хазырланыу

Устазны даражасын кётюре

Къабарты-Малкъарны Правительствосу РФ-ни Президентини «Россей Федерацияда устазны жылын бардырыуну юсюнден» Указына тийишлиликде вице-премьер Мадина Дышекованы председательлик этиую бла къурау комитет къурагъанды эмда баш магъананы тутхан ишлени планын къабыл кёргенди.

Билим бериу эм илму министр Сафарби Шхагапсоев билдиргеннге кёре, республикада бир къауум конкурсла, ол санда «КъМР-де устазны жылы», «Бек аламат класс», «Жюрегими сабийлеге береме» деген конкурсла, аладан сора да, школ педагогланы блокларыны конкурсу, устазланы съезди, конференциялары, семинарлары, «тёгерек столла» эмда экспертлени къатышыулары бла шёндюгюлю устазны профессионализмини вопросларына кёре ачыкъ сюзюуле бардырыллыкъдыла.

Устаз династияланы бла педагог ишни ветеранларын хурметлеу, устаз ветеранлагъа болушлукъгъа битеу республикалы субботник, спартакиадала, бу огъурлу усталыкъны сайлагъан адамланы потенциалларын ачыкъларыкъ экспозицияла бла кёрмючле бардырыллыкъдыла. «КъМР-де билим бериуню адамлары» эм «КъМР-де педагог династияла» деген жыйымдыкъла чыгъарыллыкъдыла.

Этиллик ишлени ахырында Устазгъа ишленирик эсгертмени мурдор ташы салынырыкъды. КъМР-ни Правительствосуну Председатели Александр Меркулов бек магъаналы усталыкъладан бирин сайлагъан адамла бизни хурметибизни эмда аланы къыйын да, огъурлу да ишлерине уллу багъа бергенибиз ючюн, бу мадарланы барысы да бийик къурау даражада эмда уллу жюрек сюймеклик бла бардырылыргъа керекдиле деп белгилегенди.

Марина ХАПОВА.
КъМР-ни Президенти бла Правительствосуну пресс-службасы.

Кенгеш

Узакъгъа барыргъа тюшмезча

Урван районну больницасыны баш врачы медицинада ишлегенлени итог кенгешлеринде 2009 жылда структура бёлюмлени эркинликлеринде больницагъа 11 эл амбулатория къошулгъанды, юч элде уа фельдшер-акушер пунктла къуралгъанды, кюндюзгю стационарла да андан ары кенгертилгендиле деп белгилегенди.

Район больницаны адамланы алыучу бёлюмюню структурасында битеу ауруулагъа кёре болжалсыз болушлукъ этиуню амбулатория приёмуну кабинети къуралгъанды. «Саулукъ» деген миллет проектге кёре былтыр больницагъа 21 миллион сом багъасындан артыкъгъа жаланда диагностика оборудование, андан сора да, санитар транспортдан тогъузусу келтирилгенди. Жер-жерли бюджетни ырысхысына Урван элни амбулаториясына автотранспорт сатып алыннганды.

Жандауурлукъ

Къарыусуз юйюрлеге - болушлукъ

Урван районда «Жюрек халаллыкъ дунияны къутхарыр» деген ат бла бардырылгъан марафонда 700 минг сомдан артыкъ жыйылгъанды. Ол былтырны аягъында «Единая Россия» партияны жер-жерли бёлюмюню башламчылыгъы бла бардырылгъанды. Районну башчысыны оноуу бла жыйылгъан ахчаны юлешиу жаны бла комиссия къуралгъанды.

Ол иш энди башланнганды. Къыяулу, саусуз сабийлери болгъан 42 юйюрге 10-шар минг сом берилгенди. Кёп да бармай дагъыда 29 юйюрге ахча болушлукъ юлешинирикди.

Римма СОКУРОВА.
Урван районну администрациясыны пресс-службасы.

Тохташдырыу

Жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчеми - 3847 сомду

КъМР-ни Правительствосу Къабарты-Малкъар Республикада хар адамгъа эмда социальный-демография къауумлагъа жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчемин тохташдыргъанды.

Алайды да, 2009 жылда 4-чю кварталда бир адамгъа жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчеми 3847 сом болгъанды эмда аны аллында кварталдан эсе 1,3 процентге ёсгенди. Ишлегенлеге уа ол - 4101, пенсиячылагъа - 3043, сабийлеге да 3676 сомду.

Республиканы урунуу эм социальный айнытыу министри Тюбейланы Альберт айтханыча, жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчеми потребитель четеннге кёре, продуктланы, товарланы эмда жумушланы багъаларыны юслеринден Къырал статистиканы федеральный службасыны КъМР-де жер-жерли органы кёргюзтген шартланы эсге алыу бла эмда КъМР-де жашау этерге жетерик ахчаны бек аз ёлчемин тергеуню амалына тийишлиликде тохташдырылгъанды.

КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къуллукъгъа салыу

Евгений Харламов - КъМР-ни аскер комиссары

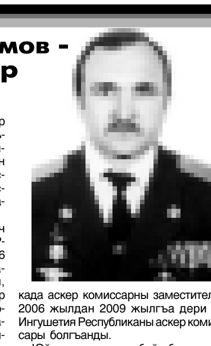

Север-Кавказ аскер округну аскер башчысыны 2010 жылда 23-чю январьда чыгъарылгъан 50-чи номерли буйругъу бла 2010 жылда 1-чи февральдан Къабарты-Малкъар Республиканы аскер комиссарыны къуллугъуна запасдагъы полковник Евгений Харламов салыннганды.

Харламов Евгений Владимирович 1965 жылда 1-чи январьда Узбек ССР-ни Карши шахарында туугъанды. 1986 жылда Ташкентде командирлени хазырлагъан бийик аскер училищени, 2007 жылда уа РФ-ни Битеулю аскер академиясын бошагъанды. Взводну командиринден башлап бёлюмню таматасына дери ёсгенди. 2003-2006 жыллада Север Осетия-Алания Республикада аскер комиссарны заместители, 2006 жылдан 2009 жылгъа дери уа Ингушетия Республиканы аскер комиссары болгъанды.

Юйюрлюдю, эки сабийи барды

ХУРМЕТЛЕУ

Аскер борчларын тийишли толтургъандыла

Афганистан Республикада интернационал борчларын толтургъан совет аскерле андан чыгъарылгъанлы быйыл 21 жыл толгъанды. 15-чи февраль ол урушда ёлген аскерчилени эсгериуню кюнюча тохташдырылгъанды. Тюнене, тёреде болуучуча, бу кюннге жоралáнып, Нальчикде Къоз бахчада къазауатда жоюлгъан жерлешлерибизни хурметине ишленнген эсгертмени къатында митинг болгъанды.

Анга КъМР-ни Президентини Администрациясыны таматасыны биринчи орунбасары Залим Кашироков, КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченныйи, афган урушну ветераны Зумакъулланы Борис, «Единая Россия» политика партияны Къабарты-Малкъарда регион бёлюмюню исполкомуну таматасы Вячеслав Дядченко, афган урушну ветеранлары, шахарны орта школларыны окъуучулары, нальчикчиле да къатышхандыла.

Залим Кашироков бла Зумакъулланы Борис гюлле салгъан кезиу.

Жыйылыуну Афган къазауатны эм анда-мында бола туруучу урушланы ветеранларыны союзуну башчысы Тимур Тхагалегов бардыргъанды. Ол совет аскерле Афганистаннга 1979 жылда бу къыралны оноучуларыны тилеклери бла кийирилгенлерин эсгертгенди. Къабарты-Малкъардан интернационал борчларын толтурургъа 1800 жаш чакъырылгъан эдиле. Аладан ючюсю Къызыл байракъны, жюз оночюсю Къызыл Жулдузну орденлери бла, сегиз жюзюсю уа «Кишилиги ючюн» майдал бла саугъаланнгандыла.

Элли беш жерлешибиз урушда, энтта юч жюз жаш а анда тапхан ауруўладан ёлгендиле. «Биз интернационал борчубузну бет жарыкълы толтургъанбыз, анга кертичилигибизни кёргюзтгенбиз. Аскерчилерибизни жигитликлери бизни жюреклерибизде ёмюрлеге сакъланырыкъды», - дегенди Тимур Тхагалегов.

Жыйылгъанла афган урушда ёлген жерлешлерибизни бир минут шош туруп эсгергендиле. Ызы бла эсгертмеге гюлле салгъандыла.

Тюнене дагъыда Ёмюрлюк отха гюлле салыу да болгъанды. Ызы бла ветеранла, Нальчикни 29-чу орта школуну окъуучулары бла тюбешип, Жигитликни дерсин бардыргъандыла.

Ала бу школгъа шефлик этгенлерин айтыргъа тийишлиди. Афган урушда ёлгенлени эсгериуню кюню Искусстволаны Шимал Кавказ къырал институтда классикалы музыканы ингири бла бошалгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Къыш Олимпиаданы дневниги

Алыкъын жангыз бир «доммакъ»

21-чи къыш Олимпиада оюнла баргъанлы юч кюн болады. Жарсыугъа, алыкъын россейли спортчула жаланда бир доммакъ майдал алгъандыла. Аны командагъа конькиледе учуучу 27-жыллыкъ Иван Скобрев 5 минг метрге учууда келтиргенди.

Энди ол 10 минг метрге чабаргъа хазырланады. Алай бла бюгюнлюкде Россей жангыз майдалы бла 15-чи жердеди. Биринчи жерде уа 2 «алтын», 1 «доммакъ» бла Франция ды, экинчи Германияды-1 «алтын», 3 «кюмюш». Америка 1 «алтын», 2 «кюмюш» бла ючюнчюдю. Канадачыла аланы ызларындан барадыла.

Биатлондан эришиуледе бизникилени уллу муратлары бар эди. Алай, жарсыугъа, не тиширыуларыбыз неда эр кишилерибиз майдаллагъа къаршы окъуна жууукъла-шалмагъандыла. Спортчуларыбыз айтханнга кёре, алагъа осал табийгъат болумла чырмаулукъ этгендиле. Алай, башхала да ол болумлада эришгенлерин эсге алсакъ, аны сылтаугъа тутарча тюйюлдю. Бюгюн боллукъ гонка преследованияда тиширыула - 10, эр кишиле уа 12,5 километрге чыгъарыкъдыла.

Специалистле айтханнга кёре, команданы битеу хали хоккейчилерибиз къалай ойнап башлагъанларына кёре боллукъду. Бу кюнледе Ванкуверден аны запасда болгъан беш хоккейисти керек болмазлыкълары бла байламлы юйлерине атланнгандыла. Команданы капитаны А. Морозов айтханнга кёре, Олимпиада элдеги къонакъ юйлени аш-суулары, болумлары да аламат тюйюлдюле.

- Отоулада Интернет жокъ, телевизор окъуна жерде атылып эди. Олтурургъа жангыз бир кресло. Ашарыкълары уа асыры татыусуздан жашла бла «Макдональдсха» барып гамбургерле бла кечинебиз, - деп билдиреди белгили хоккеист Интернетде.

Басмагъа **ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат** хазырлагъанды.

къыралда - дунияда къыралда - дунияда

Хайырлы биригиу

Россейни Президенти Дмитрий Медведев Завидовода Къазахстанны башчысы Нурсултан Назарбаев бла тюбешгенди. Анда сёз СНГ-ни къыралларыны къоркъуусузлукъларын биригип жалчытыуну экономика, сатыу-алыу, таможенный байламлыкъланы эм терк къармашырыкъ къыралла аралы аскер кючню къурауну, аны статусуну, сауутланыууну юслеринден баргъанды.

Ушакъда айтылгъанына кёре, Грузияны ол биригиуге къошулур мураты жокъду. «Кеси кесин тыш душманладан, ич экстремистледен, халкъла аралы терроризмден да къоруулаяллыкъ эсе, Грузиягъа бир киши да бизге къошул дерик тюйюлдю», - дегенди Дмитрий Медведев.

Андан ары ол Россей бла Къазахстан къарындаш къыраллача жашап, бир бирге билеклик эте келгенлерини юсюнден айтханды. Мындан арысында да бизни къырал къазахлы халкъгъа не жаны бла да болушуп турлукъду, дегенди. Аны ючюн Къазахстанны башчысы Россейни оноучуларына, халкъына да жюрек ыразылыгъын билдиргенди.

Халны сюзгенди

Владимир шахарда радиотехника аскерлени хазырлыкъларына къарау болгъанды. Анга къырал башчы Дмитрий Медведев да къатышханды. Ол къарап тургъанлай, 20 минутну ичинде аскер бёлюмле (расчётла), айтылгъан жерледе тохтап, берилген буйрукъланы толтурургъа хазыр болгъандыла.

Къарауну ахырында Дмитрий Медведев командирле, солдатла, аланы жашаулары бла шагъырейленнгенди, эндиге дери юйрениуле къалай бардырылгъанларыны, мындан арысында этиллик ишлени юслеринден соргъанды. «Рубежи» деген бирикдирилген къоруулланыуну системасыны чеклеринде уллу юйрениуле бардырыллыкъларын айтхандыла радиотехникле.

Къаты сермеш

Талибле бу къыралны онгун алып тургъанлы он жылдан аслам болады. Эштада, мындагъы властьла алагъа къажау кюрешни къаты бардырыргъа кёлленнген болурла. Къыралны юг жанында бардырылгъан сермешде 20-дан аслам талиб ёлгени, 10 адам жесирге тюшгенлери да анга шагъатлыкъ этедиле.

Басмагъа **ХУЧИНАЛАНЫ Ануар** хазырлагъанды.

КУЛЬТУРА

«Блокада китапны» шургулу бетлери

Белгили кинорежиссёр Александр Сокуровну Нальчикде кёргюзтюлген хар иши да шахарны культура жашауунда магъаналы затха саналады. Озгъан шабат кюн КъМКъУ-ну физика-математика факультетини актовый залында аны «Читаем Блокадную книгу» деген документли фильмине къарагъандыла ары келгенле.

Быллай ишде залда халны, къарачуну фильмни юсюнден не билгени, ким келгени ары - былаты барыны да магъанасы бек уллуду. Бу тюбешиуню къурагъанла, сёзсюз, анга тынгылы хазырланнганларын белгилемей болмайма. Къарачу залгъа киргенинде, сахнада хор сюелип эди, къызла бирча кийимле да кийип. Ол бир кесек сагъайтды. Заман жетип, мероприятие башланнганда, «Поклонимся великим тем годам» деген жырны айтды ол хор. Жырчы Азрет Арамисов эди.

Уллу Ата журт урушну кезиуюнде жазылгъан, Уллу Хорламгъа аталгъан жырланы эшитсенг, алагъа сансыз болалмайса. Бютюнда хор айтса, ол ауур кюнлени жанынг-къаныг бла сезип, биз телевизорда сабий жылларыбыздан бери кёрген урушда алыннган плёнкаланы, кёкюреклери да майдалла бла орденледен толу ветеранланы тюбешиулерин эсгеребиз.

«Чач тюкле ёрге турадыла» деп, баям, аллай такъыйкъалагъа айтадыла. Мени оюмума кёре, «Вставай, страна огромная!», «День Победы», «Поклонимся великим тем годам» деген жырла да айланнгандыла урушну тарыхына, аны толу ачыкълагъан художестволу, искусстволу чыгъармаладыла ала. Хоргъа тынгылай, кёз жашларын сюртгенле да бар эдиле залда.

Аны биринчи тизгинлеринде олтургъан урушну ветеранлары да бу тюбешиуню бютюнда къууатлы этгендиле. Аланы ызларында кинорежиссёр Александр Николаевич Сокуров мындагъы шуёхларыны арасында эди. Хар ары келген, аны кёрюп, соруу берирге да амалы бар эди.

Былайда режиссёр бла тюбешиу Уллу Хорламны 65-жыллыгъына аталгъанын белгилерге керекди. Озгъан айда уа Ленинградны блокададан эркин этилгенине жораланнган мероприятияла бардырылгъандыла.

«Читаем Блокадную книгу» деген фильм нени юсюнденди? Бу жол ол художестволу угъай, документли фильм некди? Анга Ленинградда 900 кюнню ичинде къуршалауда жашагъан шахарчыланы эсгериулери киргендиле. Аны жарашдыргъанла къарамагъандыла уллу-гитче, къарт-жаш деп, тарых магъанасы болгъан, ол ауур кюнлени ачыкълагъан хар тюрлю болумну да къошхандыла.

Башха фильмлериндеча болмай, Сокуров мында бир тюрлю сейир амал, сюжет да излемейди. Аны аллындан ахырына дери сагъат бла жарымны ичинде анга къатышханла «Блокадная книгадан» юзюклени окъуйдула. Ала школчула, студентле, аскер училищелени, академияланы курсантлары, офицерлери, устазла, музыкантла, алимле, актёрладыла. Режиссёр бу сайлауун былай ангылатханды: «Фильмде жаланда мени оюмума жууукъ адамла къалгъандыла. Бирлени, узун болуп, кетерирге тюшгенди. Бек къыйыны - аланы нек къошмагъанымы ангылатхан эди».

Алай бла биз мында алтыжыллыкъ жашчыкъ, къарангы юйюнден кетип, архив аллына ёлюрге келгенин, аны жаш къыз къутхаргъанын эшитебиз. Ундурукъ тюбюнден тауушлагъа сагъайып, энишге ийилип къарагъанында, жаш тиширыу сабийчик табып, ол да кир жерде жатып, аны киндигин бичакъ бла кесип, артда ол экисине да къалай тюбегенин эсгергенин окъугъан къызны жилямукълары тамагъына тыгъылып, камера аллында ол кесин кючден тыйып, алай окъуп бошайды.

Дагъыда бир юйюрню хапары. Аланы юслеринден окъуй а, суратларын да кёргюзтедиле. Ортада жаш тиширыу, онг жанында къарт къатынчыкъгъа ушагъан таякъгъа таянып, иничке, къынгыр бутларын кючден-бутдан алып келген онючжыллыкъ къыз, сол жанында тёртжыллыкъ къызчыкъ къууанчлыды, алай аны иничке бутчукъларында тёгерек тобугъу сабийчикни ачдан къыйналгъанын кёргюзтеди.

Уллу эгеч гитчесин сакълап, кеси ырахын болгъанында, докторну айтханын этип, орамгъа бир кесекге чыкъгъанлай алгъанды юйюрню суратха ким эсе да. Уллу къызны танымай, къарт къатынла анасына: «Сен а къызынгы ёлгенин жашырып, аны карточкасына да гыржын алып тургъансыз»,- дерикдиле. Бирле сууукъдан багъалы китапланы кюйдюргенлерин, бирлери уа бютюн ачдан бла сууукъдан къыйналып, тургъанлай эки чана бла келтирген китапланы бирем-бирем тёртюнчю этажгъа чыгъаргъанларын айтадыла.

«Чана» дегенлей, бу сабийле оюнчакъгъа тутхан, къарда учууучу зат блокада Ленинградда машина орнуна айланнганды. Анга жюклеп, отунла келтиргендиле, суу ташыгъандыла, ёлюклени асыраргъа (къолларындан келсе) элтгендиле. Китапда да ол сагъынылмагъан эсгериу азды. Дагъыда заводда ишлеген къызчыкъ биргесине ары гинжисин элтип тургъанды. Ойнаргъа угъай, ол бир жууукъ адамыча, аны жанын сакъларыкъ суннганды, кюч-къарыу берип.

Бирле уа, топуракъны ашай, аны жаулу творог бла тенглешдиредиле. Андан ашап, ызындан суу ичгенинде, тойгъан этген суннганды. Анда-мында биреулен ышарса уа, аны жукъа териси сюеклерини юсюнде жыйырылып, ол адам жылларындан эсе къарт кёрюннгенди. Алай аллай такъыйкъалада Хорлам келлигине ийнаннгандыла ленинградчыла...

Фильмни ахырында Сокуров былай дейди: «Билмейме, бу керекмиди, тюйюлмюдю, алай муну этерге кесиме борчха санагъанма».

Анга къарай, залда сансыз адам жокъ эди дерчады: керексиз хапар айтхан, телефонла бла ойнагъан, кирип, чыгъып айланнган да кёрюнмегенди. Режиссёр кеси да сагъыннган эди залда шум болуп тынгылагъанларын. Ол шарт кёпню ачыкълайды. Былайда Сокуров бир сейир затны да билдирди: «Читаем Блокадную книгу» деген документли фильмни бир ара къырал телевидение канал да кёргюзтюрге унамагъанды. РФ-ни Президентине бойсуннган культура бла искусство советни члениди Александр Сокуров. «Ол окъуна болушмагъанды манга»,-деганди режиссёр мудах ауаз бла.

Андан сора сёлешген кинорежиссёр Владимир Вороков былай айтханды:

-Бек сейирди «Школагъа» бла къуруда бир бирин ёлтюрген хапарланы билдирип турургъа заман табылгъаны, «Блокадная книгагъа» уа – угъай...

Сора ол ара каналлагъа, Сокуровну фильмин кёргюзтюрлерин тилеп, къагъытла иерге кередки деген предложение этгенди. Анга ары келгенле бары да ыразылыкъларын билдиргендиле.

Режиссёр кеси Ленинградда туугъаны себепли ол шахарны сюйгенин дайым да айтады. Алай аны кесинде окъуна «Блокадная книгагъа» ыразы болмагъанла кёпдюле. Аны бурунгу орамларыны, мекямларыны бетлерин бузгъанлагъа Сокуров къажау тургъаны да белгилиди.

- Шахарчыланы кёбюсю блокадада ачдан, сууукъдан ёлгенде, бир тюрлю къыйынлыкъ кёрмей жашагъанла, музейледеги затладан иги коллекцияла жыйгъанла да бар эдиле. Аланы юслеринден айтыргъа да сюймейдиле. Мен жаланда бир кесекчигин чыгъаргъанма фильмге, ол ауур кюнлени юслеринден башханы жанын къыйнамазча билдирирге кюрешип, - дегенди режиссёр.

Сёзсюз, Александр Сокуровну фильмине жаш тёлюню къарагъаны, анга сансыз болмагъаны иги белгиди. Студентле, бир бири ызындан сюелип, режиссёргъа соруула бергенлери да бошдан тюйюл эди. Быллай тюбешиуле жаш адамны оюм этерге, тарыхха, кесине да теренирек къараргъа юйретедиле.

САРАККУЛАНЫ Асият.

Суратны **А.ЕЛКАНОВ** алгъанды.

Семинар

Информация технологияла кюч ала барадыла

Аллай аты бла «Эльбрус» пансионатда Россей Федерацияны Билим бериу эм илму министерствосунда Билим бериуню къырал политикасыны департаментини болушлугъу бла КъМР-ни Билим бериу эм илму министерствосу, Дистанциялы билим бериуню Къабарты-Малкъар республикалы арасы, «Видикор» илму-производство ара, китап басманы методика арасы «БИНОМ». Билимни лабораториясы» къурап бардырылгъан регионла аралы ючкюнлюк практика семинар бардырылгъанды.

Семинаргъа къатышханланы Курданланы Юзейир алгъышлагъанды.

Анга билим бериуге башчылыкъ этиуню органларыны къошакъ профессионал билим берген учрежденияларыны информация-коммуникация технологияла жаны бла, Россейни жыйырма сегиз регионуну информация технологияларыны регион араларыны башчылары бла специалистлери къатышхандыла. Аланы арасында жангыдан къуралгъан Север Кавказ округну, ол санда бизни республиканы да билим бериу эм илму министерстволарыны, билим бериу учрежденияларыны башчылары бла специалистлери да болгъандыла. Аладан сора да, Россей Федерацияны регионларындан ондан артыгъыны келечилери видеотрансляцияны хайырланыу бла семинаргъа къатышыргъа биринчи кере онг тапхандыла.

Семинарны «БИНОМ. Билимни лабораториясы» китап басманы генеральный директору, басма литератураны Ассоциациясыны вице-президенти (Москва шахар) Михаил Бородин ачханды. Ол: «Бу практика семинар экинчи болгъанын, Карелияда бардырылгъан биринчисинде уа къыралны кёп регионлары уллу тириликлерин кёргюзтген эдиле, - деп билдиргенди. – Ол а информация технологиялагъа уллу эс бурулгъанына эмда хар жерде да кийириле баргъанларына шагъатды. Билим бериуню кезиулю форумун бардырыугъа Къабарты-Малкъар бошдан сайланмагъанды. Ол информация билим бериу жаны бла алчы республикаладан бири болгъанын кёргюзтгенди, аны сынауна уллу эс бурурчады».

Семинаргъа къатышханланы Элбрус элни администрациясыны башчысы Курданланы Юзейир алгъышлагъанды. Россейни акъыллы адамлары билим бериуню шёндюгюлю жашау бла бирге атларгъа онг тапдырлыкъ амалларын бла технологияларын тохташдырыр ючюн, Европаны бек бийик тау тёппесини этегинде жыйылгъанлары да аламатды, - деп чертгенди ол.

Республиканы Правительствосуну атындан жыйылгъанланы алгъышлап, КъМР-ни билим бериу эм илму министри Сафарби Шхагапсоев да сёлешгенди. Ол семинаргъа къатышханланы Минги тауну тийресинде ётдюрген кюнлери аланы келир замандала этерик ишлерине, Россейни регионларыны огъурлу эмда хайырлы бирге ишлеулерине, педагогика сообществода бирге ишлеуню кючлендириуге иги жаны бла себеплик этериклерине ийнаннганын билдиргенди.

Интернетни сетини онглары деменгилидиле, алай чексиз да тюйюлдюле, - деп чертгенди министр. - Бусагъатда информация технологияланы, ырхы келгенча, терк айный баргъанлары, билим бериуню системасында аланы хайырланыу кенгере баргъаны эсленедиле. Ол а ахырында окъуу процессни качествосун кётюрюрге, аны байыкъландырыргъа эмда инсаннга хайырлы болурча этерге онг берликди.

Семинарны биринчи кюнюнде сёлешгенле дистанциялы билим бериуню регион системаларын айнытыуну онгларыны юсюнден, тохтаусуз информация билим бериуню болумларында школчуланы Битеуроссей олимпиадаларыны юсюнден жангы Болумну жашауда бардырыргъа шёндю къаллай кёз къарам болгъаныны юсюнден айтхандыла. Сёз Россейни экономикасын жангыча айнытыугъа жаш тёлюню хазырлауда естестволу илму билим бериуню эмда шёндюгюлю окъуу китапланы магъаналарыны юсюнден баргъанды.

Семинарны чеклеринде, докладладан бла билдириуледен сора да, «тёгерек столла», регионлада цифралы билим бериуню сервислерини презентациялары бла мастер-классла, консультацияла бардырылгъандыла, КъМР-ни билим бериу учрежденияларыны онусу къурагъан информация кольцо кёргюзтгенди. Культура солуу программа сейир эд и.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.
Суратны автор алгъанды.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Хорламгъа алланыу

Билдиргенибизича, шабат кюн «Нальчик» спорт комплексде Бир тюрлю жорукъну сакъламай тюйюшюучюлени «Кубок Содружества Наций» турнирни финалына чыгъар ючюн 5-чи кезиую бардырыллыкъ эди.

Байрым кюн а аны къурагъанла «Синдика» къонакъ юйде пресс-конференция къурагъандыла. Анга Бир тюрлю жорукъланы сакъламай тюйюшюуде аты айтылгъан спортчу Александр Емельяненко да къатышханды. Бери ол кеси юйретген «AE Team» командасын келтиргенди.

Толу контактлы къол тюйюшню Россей миллет бёлюмюню таматасы эм бу эришиуню къурагъан Заур Кануков турнирни 5-чи кезиуюн мында ётдюрюрге ыразылыкъларын бергенлеге эм энчи Александр Емельяненкогъа ыспас этгенди.

Командасы Украинаны келечилери бла турнирни финалына чыгъаргъа эриширик Александр Емельяненкогъа жашланы хазырлыкъларыны юсюнден соруула кёп берилген эдиле.

- Команда бери хорларгъа келгенди. Жашла барысы да бек иги халдадыла. Аны себепли украинлы къарындашларыбызгъа хайт дегиз дерге сюеме. Дагъыда бизге биринчи кере эриширик «Эльбрус» команданы къалай тюйюшюрюгю да бек сейирди, - деганди А. Емельяненко.

Андан ары уа эришиуге къатышырыкъ спортчуланы ауурлукъларын ёнчелеу бардырылгъанды. Ол жумушну халкъла аралы категориялы судья Владимир Шимаровха ышаннгандыла.

ТАППАСХАНЛАНЫ Аминат.

«Эльбрус» махтау тапханды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Алай бла, биринчиле болуп, ринтге Белоруссияны эм Санкт-Петербургну «Rusfighters» командалары чыкъгъандыла. Аланы хар биринде да тёртюшер спортчу бар эди. Бу тюбешиуде питерчиле, кючлюрек болуп, 3:1 эсеп бла хорлагъандыла. Ала белоруслуланы асламында нокаут бла хорлагъандыла.

Экинчи тюйюшде уа турнирни финалына Украинаны келечилерими огъесе Санкт-Петербургну «AE Team» командасымы чыгъарыгъы белгили бола эди. Мында Александр Емельяненконукъула, украинлылагъа аз да онг бермей, 5:0 эсеп бла финалгъа чыкъгъандыла.

Ючюнчю оюнда уа Къабарты-Малкъарны «Эльбрус» командасы Москвадан АБИ «Честь» бла тюбешгенди. Бизни жерлешлерибизни бу дебютлары болгъаны себепли алагъа сейир уллу эди. Ала да, аны ангылап, сермешлени болмагъанча уста бардыргъандыла. Алты тюйюшден жаланда биринде Ратмир Карацуков хорлатханды.

Энчи белгилеп 78 килограмм ауурлукъда эришген Тюменланы Альбертни айтырчады. Ол Абаджян Каджик бла тюйюшгенди эм аны терк окъуна хорлагъанды. Алай бла «Эльбрус» 5:1 эсеп бла

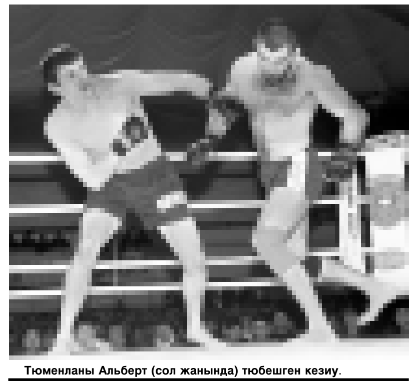

Тюменланы Альберт (сол жанында) тюбешген кезиу.

кесин иги жанындан кёргюзт генди.

Андан сора ары келгенле 63 килограммда эришген жерлешибиз Марат Пековну бла Леван Кукаваны араларында сермешге да къарагъандыла. Бу жол да нальчикчи, кючлюрек болуп, хорламны жибермегенди.

Эришиулени ахырында федерацияны атындан Бир тюрлю жорукъну сакъламай тюйюшюучюлени профессионал чемпионатыны президенти (ProFC) Алексей Яценко Арсен Каноковха, ыспас этип, саугъа бергенди.

КЪАСЫМЛАНЫ Аминат.

Суратланы **А. ЕЛКАНОВ** алгъанды.

Тюбешиу

Волонтёрланы саны ёсгенди

Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствода эм жаш тёлюню ишлери жаны бла Нальчик шахар бёлюмде ишлегенлени КъМР-ни Жаш тёлю правительствосуну членлери, жаш тёлю къымылдауланы лидерлери, студентле эмда школ самоуправлениялары башчылары бла ишчи тюбешиулери болгъанды. Сёз волонтёр къымылдауну айнытыуну эмда Нальчик шахарны жер-жерли администрациясында жаш тёлюню шахар советин къурауну юсюнден баргъанды.

КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну жаш тёлю программала эм муниципалитетле бла бирге ишлеу бёлюмюню начальниги Жаппуланы Мусса белгилегенича, волонтёр къымылдауну сайтында http://www.jaba-point.ru Къабарты-Малкъардан 7 мингден артыкъ волонтёр регистрация этилгенди. РФ-ни регионларыны рейтингинде анга къатышханланы санына кёре республика бешинчи жерни алады.

Шахарны жаш тёлю советин къурауну ниети эртте чыкъгъанды, нек дегенде бюгюннгю жашауну шарт болуму жаш адамланы ара шахарны жашауна тынгылы эмда хар жаны бла да толу къатышыуларын излейди. Анга жаш тёлю организацияланы башчылары бла школ эм студент самоуправленияланы жыл санлары онтёртден отузгъа дери болгъан келечилери кирликдиле.

Карина КЕРЕФОВА.
Нальчик шахарны жер-жерли администрациясыны пресс-службасы.

Оюм

Аманлыкъны сюрген айнымаз

СССР чачылгъандан сора жыллада Украинада политика къауумланы бир бирлери бла власть ючюн къазауат этип кюрешгенлери бир кюн да тохташмагъанды. Къыралны Баш Радасыны (парламентини) жыйылыуларында депутатланы бир бирлерине ачыкъ жаулукъ ниетле тутханлары, аны къой, бир бирлерин тюерге чапханлары анда болумну къатылыгъын кёргюзтген шартды.

Муну аллында болгъан айырыулада (тюзюн айтханда, айырыуланы итогларын тюрлендирип) Виктор Ющенко президентге айырылгъандан сора уа къыралда хал андан да осалгъа кетгенди. Властьха келе келгенлей окъуна, ол ишин къыйын кюнлеринде бир бирлерине таянчакъ бла келген эки къарындаш халкъны – оруслуланы бла украинлыланы – араларына сууукълукъ салыудан башлагъанды. Ол ишинде кесини къыралына, халкъына да уллу хата этгенди, Украинада политика чюйреликлени бютюнда къатыландырыргъа себеп болгъанды.

Россейни сюймеген, не да этип, аны абындырыргъа кюрешген къырал башчыла болгъандыла аны жакъчылары, таянчакълары. Украинаны НАТО-гъа къошар ючюн, алагъа жалына, Виктор Ющенко Юг Осетиягъа къажау бардыргъан урушунда Гюржюню президенти Михаил Саакашвилини тюзге санагъанды, анга аскер кюч бла болушханды. Эки къарындаш халкъны къанлы душманы, немецли фашист ууучлаучула бла бир болуп халкълагъа уллу зарауатлыкъ сынатхан башкес Степан Бандераны азатлыкъ ючюн кюрешген миллет жигитге санап, байракъ этип, бийикге кётюрюрге кюрешгенди.

Юлия Тимошенко да муратларына жетер ючюн, бир затдан артха турмагъанды. Власть ючюн кюрешде кесине тап тюшюрюр ючюн, кёрюп болмагъан душманлары бла окъуна жарашып, келишип тургъанды.

Сёз ючюн, муну аллында болгъан айырыулада хорлай тургъан Виктор Януковичге (Россей бла бирликни кючлер жанлы болгъан адамгъа) чырмаулукъ этер ючюн, ол кесини биринчи ниет душманы Виктор Ющенко жанлы болуп тохтагъанды, анга президентни тахына олтурургъа болушханды.

Аны ючюн премьерни къуллугъун да алгъанды. Алай ол эки къырал башчы бир бирлери бла бир заманда да жарашмагъандыла, бир акъыллы болуп ишлемегендиле, бир бирин сёгерге, аманларгъа кюрешген болмаса.

Россейни газын хайырланыуда да кёп хыйлалыкъла этгендиле ала. Болмачы сылтаула чыгъарып, газ ючюн борчларын тёлерге унамай, къуйрукъ булгъап тургъандыла. Украинаны жерини юсю бла Европагъа баргъан газны урлап, тыйып, къыралыбызны оноучуларын аман бетли этерге кюрешгендиле.

Башчыны аллай айыутослукъ ишлерин халкъ унамайды. Анга къайгъысыз, къаугъасыз жашауну берлик, Россей бла бирликни кючлендирлик оноучу керек болгъанын биледи. Виктор Ющенкону бир болжалдан ары бармагъаны, Юлия Тимошенкону да муратына жеталмагъаны ма аны ючюндюле.

Тыш къыраллы къарачула айтханларына кёре, айырыулада уллу бузукълукъла этилмегендиле, ала демократия жорукълада бардырылгъандыла. Аланы итогларын терсге санап, Юлия Тимошенко энтта да къаугъа къозгъаргъа айланады, Ара айырыу комиссияны сюдге берирге жаныйды.

Болсада Виктор Януковични хорлагъаны хакъды, сёзсюздю. Украинаны жангы башчысыны иги кесек замандан бери къыралны апчытып тургъан къалабалыкъны тохтатыргъа, иги да акъсагъан экономиканы тирилтирге, Россей бла къарындаш шуёхлукъгъа жангы кюч берирге къолундан келлигине ийнанабыз.

ТЕКУЛАНЫ Жамал.

МАГЪАНАЛЫ ТЕМА

Терроризмге къажау кюрешни кёп тюрлю амалла бла бардырыргъа

Терроризмни социальный сылтауларына не къадар терен анализ этсенг, аны жамауатха къоркъуууну ёлчемин аллай бир тюз тохташдырыргъа, анга къажау кюрешни хайырлы амалларын табаргъа да къолдан келеди. Террористлени жокъ этер ючюн, репрессияла, къаты мадарла окъуна азлыкъ этедиле. Нек дегенде ала, аллай мадарлагъа ёч болуп, санларын бютюн кёбейте барадыла. Жаланда право низамны сакълаучуланы кючлери бла бу палахдан къутулургъа онг жокъду. Террорчулукъну жолун кесиуню башха мадарларын да хайырланыргъа керекди. Бек алгъа уа властьла реформала жаны бла оноуларын халкъгъа баям этерге, ала адамлагъа не игиликле келтирликлерин ангылатыргъа тийишлидиле.

Шёндюгю халны юсюнден айтханда, терроризмни бу сылтауларын айырып белгилерге боллукъду: халкъны жашау къолайлыгъыны азайгъаны, аны бла бирге социальный тенгсизликни уллудан-уллу бола баргъаны, андан а адамланы араларында бир бирни кёрюп болмаулукъ, зарланыу, эрттеги заманлагъа термилиу дегенча осал къылыкъланы жайылгъанлары, экономика къытлыкъ, багъаланы ёсюулери, иш хакъны бла пенсияланы азлыкълары, инфляция, ишсизлик, аны хатасындан адамланы иш излей региондан регионнга кёчюп айланыулары, усталыкъларын башларына жараталмай къалыу, рынок экономикагъа юйреналмау, граждан обществону осал айныгъаны, жамауатны иги кесегини адет-тёрелени, адеп-къылыкъны унутханы, тюрлю-тюрлю дин секталаны жайылгъанлары, диннге асыры бек табыныу, терроризмге къажау пропаганданы къарыусузлугъу, асламлы информация органлада уа зорлукъну, бир бирге тёзюмсюзлюкню, осал къылыкъланы ниетлерин жайыу кючлене баргъаны. Сылтаула дагъыда бардыла, аланы бир жолгъа санап чыкъгъан къыйынды.

Терроризмге къажау кюрешге бир жанлы къарап къалыргъа жарарыкъ тюйюлдю. Ол къайдан чыкъгъанын тынгылы тинтирге эмда анга кёре уа бу ууну жаратылыууна бла жайылыууна себеплик этген сылтауланы кетериуню амалларын жарашдырыргъа керекди. Мында терроризмни алгъадан окъуна жолун кесиуню магъанасы айтып - айталмазча уллуду. Алай этерге уа бек къыйынды. Иш къырал структураланы болумсузлукъларында да тюйюлдю, жамауатны политика культурасыны азлыгъындады. Террористле бизни арабызда жашагъанларын толу сезмей, къоркъуудан къутулур онг жокъду. Къыралны, жамауатны да къоркъуусузлукъну жалчытыугъа кёз къарамларын, терроризмге къажау кюрешни амалларын, эски жорукъларын тюрлендирмей боллукъ тюйюлдю.

Терроризмни жолун кесиуню мадарлары къаллайладыла? Политика жанын алсакъ, бек алгъа жамауат-политика халны игилендирирге, миллетла аралы къаугъаланы сылтауларын кетерирге, социальный къатылыкъны азайтыргъа, терроризмге къажау кюрешде къоншу республикала эмда регионла бла бирге ишлерге керекди. Миллет политиканы уа властьны битеу органлары да халкъла аралы халланы къырал-право мардаларын, адет-тёрелени, жамауатны оюмун да эсге алыу бла бардырыргъа тийишлидиле.

Социальный эмда экономика жаны бла да республикада социальный-экономика халны игилендириуге, районлагъа бла шахарлагъа айныргъа тенг онгла къураугъа, жашау болумланы тюзлюк бла тутхучлу этиуге энчи эс бурулса игиди. Тариф политиканы да иги сагъыш этип бардырыргъа, промышленность эмда агропромышленность бёлюмлени айнытыугъа энчи эс бурургъа керекди. Ишсизлени азайтыуну хайырлы мадарларын этиуню, республикада бизнесни чачмай тутууну магъанасы да бек уллуду.

Андан сора да, террорчулукъ ишле эмда терроризмге къажау законодательствону излемлери толтурулмагъанлары ючюн жууапха тартыуну административ, уголовный эм башха хайырлы мадарларын табаргъа, сауутланы,наркотиклени, адамны акъылын терсине айландыргъан башха затланы законсуз сатыугъа къажау къаты сюелирге керекди.

Дагъыда регионлада аманлыкъ, террорчулукъ ишлеге къажау кюрешни хайырлы этерге себеп боллукъ право жорукъланы чыгъарыргъа, халкъ бла ишлеуню, къоркъуусузлукъну службаларына излемлени мардаларын тюрлендирирге керек боллукъду. Аны бла бирге терроризмге къажау кюрешни бардыргъан кюч ведомстволаны байламлы болуп ишлеулерини, ол санда контртеррорист операцияланы келишип бардырыуну хайырлылыкъларын кётюрюр муратда аланы араларында байламлыкъланы къурауграъ энчи эс бурургъа тийишлиди.

Ол санда, следствие-оператив эм башха ишлеге хазырланыу бара тургъаныны юсюнден алгъадан окъуна хапар жайылмазча этер муратда тийишли ведомстволаны кеси къоркъуусузлукъларыны бёлюмлерини жууаплылыкъларын кючлендириуню, терроризм бла байламлы аманлыкъ ишлени эсепге алыуда ведомстволаны араларында келишмеулюклени кетериуню магъанасы бек уллуду. Аны бла бирге элледе жашау магъаналы системаланы, транспортда къоркъуусузлукъну сакълауну низамын къатыландырмай жарарыкъ тюйюлдю. Дагъыда право низамны сакълаучу органла тамамлагъан ишлени юслеринден халкъгъа билдирип турургъа тийишлиди. Тюрмеледе,колониялада экстремист ниетлени жайылыуларына жол бермезге керекди.

Экстремизм бла байламлы аманлыкъ ишле ючюн тутулгъан жаш адамланы, къылыкъсыз, ичгичи, толу болмагъан юйюрледен сабийлени юйретиуге бютюнда уллу эс бурулса, аланы экстремист ниетледен сакъларгъа боллукъду.

Халкъны право низамны сакълаугъа къатышдырыу а - терроризмге къажау кюрешни хайырлы амалыды.

Информация-пропаганда ишни магъанасы къалай уллу болгъанын да кишиге ангылатыр кереклиси жокъду. Халкъгъа аманлыкъчыладан бла террористледен къаллай къоркъуу келгенин, аланы чакъырыуларына, къоркъутургъа кюрешгенлерине да къалай къараргъа кереклисин ангылатыргъа, адамланы зорлукъну, артыкълыкъны кёрюп болмазгъа юйретирге, аланы терроризмге къажау кюрешге тири къатышдырыргъа керекди. Террорчулукъ ишлени болдурмауда асламлы информацияны органларында информация политиканы бек сакъ бардырыргъа тийишлиди. Бусагъатда юристле,философла, теологла, психологла, медикле эм башха специалистле да информация органлада басмаланнган,кёргюзтюлген материалланы асламысы адамны кюйсюзлюкге, дерт жетдириуге, къан тёгюуге, къысхасы,дунияда не аман къылыкъ бар эсе да,анга юйретгенлерине тюшюннгендиле.

Аны бла байламлы специалистлени, Жамауат палатаны, Парламентни, гуманитар институтну къатышдырыу бла басма, видео, аудио материалланы тинтирик ара къураргъа, информация интернет-сайтланы иелерин экстремизмни бла терроризмни ниетлерин жайгъанлары ючюн жууапха тартыуну мадарларын къатыландырыргъа кереклисин излейдиле. Аны бла бирге уа бу темагъа жаза билген журналистлени хазырлауну къураргъа, къырал, право низамны сакълаучу органланы эмда энчи службаланы келечилерин къатышдырыу бла конференцияла, «тёгерек столла», семинарла бардырыргъа, спецслужбаланы, болушлукъ берирге боллукъ башха структураланы телефонлары бла справочникле чыгъарыргъа керекди. Жамауат организацияла, ол санда жаш тёлюню, тиширыуланы башчылары, тёрели дин конфессияланы келечилери юйретиу ишни кючлендирирге борчлудула.

Культурада бла билим бериуде уа жамауат артыкъда багъалы кёрген затланы адамланы акъылларына сингдириу, бир бирге хурмет этерге юйретиу жаны бла мадарла терроризмге къажау кюрешге себеплик этерге боллукъдула. Артыкъда бег а адеп-къылыкъгъа юйретиуню битеу шартларын да хайырланыргъа керекди. Ол санда тарыхны, культураны, адет-тёрелени да. Дин ахлуланы халкъда намыслары жюрюген келечилеринден даражалы теология орган къурауну да хатасы боллукъ тюйюлдю. Бек башы уа - бир миллет башха миллетни сындырыргъа кюрешгенин, башха миллетлени келечилерине бырнаклыкъ этилирин болдурмазгъа керекди. Культураны бла спортну учреждениялары шахарлада кибик, элледе да халкъны, бек алгъа уа жаш адамланы, туугъан жерни сюерге, башха миллетлеге хурмет этерге, ариу къылыкъгъа, зорлукъну кёрюп болмазгъа юйретген ишлерине тартыргъа борчлудула. Бу ишде библиотекаланы магъаналары да уллуду.

Терроризмге къажау кюрешде жамауат не къадар бириксе, террористлени кир ишлерин бардырыргъа онглары аллай бир аз боллукълары хакъды. Аны себепли граждан обществону битеу институтлары да бирге ишлеуню кючлендирирге керекдиле. Власть структурала да республиканы кёп тюрлю жамауат организацияла бла келишип ишлеселе игиди. Депутатла уа кеслерини айырыу участкаларында ангылатыу ишни дайым да бардырып турургъа борчлудула.

Ахырында республикабызны гражданларына былай айтыргъа сюеме: Хурметли ата журтлуларым! Бюгюнлюкде криминалны бла терроризмни къоркъууу манга жетмез деп, киши да айталлыкъ тюйюлдю, не байла,не жарлыла, не къуллукъчула,не ишчиле. Ма аны себепли власть,кюч структурала, жамауат организацияла, хар адам да мадар этип башларгъа керекди деп алай къарайма. Алай бла къутулаллыкъбыз биз палахдан.

Пшикан ТАОВ,
КъМР-ни Жамауат палатасыны председатели, РАЕН-ни академиги,РФ-ни илмусуну сыйлы къуллукъчусу.

Байрам

Озгъан шабат кюн, хар къайдача, бизни республикада да къышны ашырыугъа жораланнган халкъ байрам болгъанды. Ол ара шахарыбызда Абхазия майданда бардырылгъанды.

Нальчик шахарны, Май, Прохладна, Терк районла къурагъан къошлагъа келгенле артыкъ эс бура эдиле. Энчи иели предприниматель Моллаланы Алимни «Къууанч» кафесинде уа исси хычинле, жауда бишген бёрекле, чай, кофе, айран бла да сыйланнгандыла. Бахсан районну келечилери уа, лёкъумланы алайда хазырлап, биширип, хар келгеннге юлешгендиле. Майданны арасында сюелген бешметрлик быстыр гинжини къатына келип, суратха да кёпле тюшгендиле.

Онбир сагъатда уа байрам сахнагъа республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары Мадина Дышекова, КъМР-ни культура министри Руслан Фиров, информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министри Борис Пашков, Нальчик шахарны администрациясыны оноучусуну заместители Тюбейланы Хызыр, республиканы православный килисаларыны башчысы Валентин Бобылёв чыкъгъандыла. Ала хар бири да бери келгенлени, жеталмай къалгъанланы да жюрекден алгъышлап, хар ким да ол кюн эсинде къалырча болурун сюйгенлерин билдиредиле.

Байрамгъа келген къонакъла.

Къышны уллу къууанч бла ашыргъандыла

Майданда.

- Бюгюн жукъа чырламала бла сыйланабыз, ыйых кюн а, христиан диннге кёре, кечиуню кюнюдю, хар бирибиз да бир бирге жюрегибизде болгъан кёлкъалдыбызны унутабыз, -дегенди Прохладна районну администрациясыны башчысы Иван Гертер.

Сахнагъа бир бири ызындан жыр эм тепсеу коллективлени артистлери чыгъадыла. Ол кюн жыйылгъанлагъа деп Черек районну культура юйюню келечилери Алчакъланы Артур, Занкишиланы Марат, Нальчикден Черим Озроков, Бахсан районну «Бахсан» той-оюн коллективи, Майскеден «Любава», «Терк къазакъла», дагъыда башхала жыйылгъанланы кёллерин кётюргендиле.

Аны бла бирге спорт эришиуле да бардырыла эдиле. Анда бирле жипни тартып, гиряны кётюрюп, къол кючлерин да сынап эришгендиле. Башхала уа, тёгерек туруп, бир бири къолларындан тутуп тепсегендиле. Хорлагъанлагъа саугъала берилгендиле.

Майданда эрттенликден ингир къарангысына дери да жомакъладан тюрлю-тюрлю жигитлени кийимлерин кийген жашла, къызла да байрамгъа келгенлени сейирлик эм жарыкъ сыфатлары, тепсеулери бла къууандыргъандыла, тюрлю-тюрлю сахна оюнла кёргюзтгендиле. Бирле концерт программагъа къарап, башхала тепсеп, ючюнчюлери да спортда эришип къышны ашыргъан эселе, бек гитче сабийле уа ат арбалада учуп, зауукълукъ тапхандыла.

Ахырында уа, тёредеча, гинжи къызны да кюйдюргендиле. Ол а къыш кетип баргъаныны белгисиди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият
Суратланы автор алгъанды.

Таулу хычинле «**Къууанчдан**».

Сабийле арбада учадыла.

Концерт

Кёллени кётюрген эм тазалагъан музыка

Немецли композитор Людвиг ван Бетховен (1770-1827) битеу дунияда да чыгъармалары бек кёп согъулгъан композиторладан бириди. КъМР-ни къырал филармониясыны симфония оркестри да озгъан ыйыкъда къараучугъа композиторну Ючюнчю симфониясын («Героическая») бла «Прометей» деген увертюрасын эшитдиргенди.

Ким барды аны «Лунная сонатасын» эшитип титиремеген, ол сейирлик музыканы кючюне бойсунмагъан? Ол да Бетховенни кезиулю жюрек къыйыны бла байламлыды: графиня Юлия Гвиччиарди бла юйюр къуралмагъанындан сора жазылгъанды.

Не бла белгилиди Ючюнчю симфониясы уа? Композиторну чыгъармачылыгъына 1789 жылда Францияда болгъан революция азатлыкъны темасын бергенди. Бетховен, халкъланы араларында башхалыкъны кёрмей, барын да биригирге чакъыргъанды. Алай аны симфониялары жаланда ариу суратладан къуралып къалмайдыла. Ол жашауда къууанчны, къыйынлыкъны да сезген чыгъармасында экисин да кезиу-кезиу кёргюзтеди.

Оркестр, жарыкъ, къууанчлы музыканы согъа кетип, мудах болуп, сагъайгъан окъуна этеди. Къараучу, оркестрни ызындан бара, жашауну эки тюрлю бетин - ёмюрлюк бла ёлюмню, акъ бла къараны - кючлерин сезеди.

Симфония композитор сангырау болгъандан сора жазылгъаны себепли мында драматизм нотала эркиндиле. Алай ол композиторну тюнгюлгенин кёргюзтген шарт тюйюлдю. Бютюн Бетховен, жашауда къазауат этип, аны ахшы жанына тюрлендирирге чакъыргъаныды. Андан айтхандыла симфонияны атына «Героическая» деп.

Быллай музыканы эшитсенг да, авторну закийлигине сейир этесе. Уллу къыйынлыгъына да къарамай, жашауну толу сезип, аны хар тюрлю болумун ачыкълагъаны кимни да жюрегине жетеди. Баям, анданды оркестрни концертинде залдагъыла шум болуп тынгылагъанлары.

Буруннгулу Грецияны мифлерини жигити Прометей да батырлыгъы, адамлагъа сюймеклиги бла къалгъанды тарыхда. Бетховен бу увертюрасын анга атагъаны да бошдан тюйюлдю. Композиторну, кеси-кесин хорлап, къыйын ауруудан сора да ёмюрлюк музыка жазгъаны - Прометей адамлагъа от бергеничады.

Озгъан байрым кюн симфония оркестрни концертине келгенледе да сейир ыразылыкъ бар эди. Ала, музыкагъа тынгылай, хар бири кесини сагъышларына кетип, аны ахырына аладан тазаланып, кёллери кётюрюлюп, залдан алай чыгъа эдиле.

САРАККУЛАНЫ Асият.

ТЕНГИМИ ЮСЮНДЕН

Кёзбау сёзню унамагъанды

Макытланы Хамзатны жашы Сагъыт хайт деген жыл санында дуниядан кетгенди. Алай аны адамлыгъы эсибиздеди, бет сыфаты кёз аллыбыздады бюгюн-бюгече да.

Коллективде аны бла бирге ишлегенлени бири да къалмай, аны уллу адамлыгъыны, тенглик жюрюте билгенини, ишге къаны-жаны бла берилиучюсюню юслеринден жюрек ыразылыкъда айтадыла. 60-чы, 80-чи жыллада газетде, радиода, телевиденияда да, аныча, белгили кёп журналист жокъ эди.

Мен Сагъыт бла бир кабинетде, къабыргъаларыбыз бир бирге тие, сау он жыл ишлегенме. Аны юсюнден тюз сёз айтыргъа къолумдан келликди. Къуллукъдан башха заманда да, бахчаларыбыз бир жерде болуучу эди да, анда да теркерк тюбешгенбиз. Къайда да бирча жарыкъ кёллю эди ол.

Партия басма сёзге къапхан салып тургъан кезиуде окъуна кесини оюмун ачыкъ айтыргъа сюйгенди. Бусагъатда жашаса эди Макыт улу, баям, барыбыздан да тири, жигер, ачыкъ сёзлю болур эди. Нек десегиз ол миллетини не гитче жетишимине да башха тюрлю къууаныучу эди, кемчилигин кёрсе уа, жюреги бек къыйналгъанды.

Сагъытны телевидение бериулери, газетде очерклери, статьялары кёплени эслеринде болурла. Республиканы жашауун, адамларын да бек иги биле эди. Ары-бери барып материал жазаргъа тюшсе, эриннген не болгъанын билмегенди. Жылны ичинде ол бармагъан эл угъай эсенг, малчы, сабанчы къош окъуна болмаз эди. Баргъанда уа, бир ишни тынгылы этип къоймай, анга башха юч-тёрт тема къошуп къайтханды. Бек алгъа уа ол адамны ич дуниясын терен билирге, ишине тюз ниетли багъа бичерге сюйгенди. Кёзбау сёзню уа унамагъанды.

Фахмулу журналист адамгъа да багъа биче билгенди. Бу затны юсюнден сагъыш этсем, мени кёлюме ол, баям, хар инсаннга да магъананы кесини адамлыкъ даражасына кёре бере болур эди деп келеди. Башхаланы кесини ангылауну бийиклигине кётюре, тенг эте билиу а ахшылагъа тёреди.

Шуёхубузну эки китабы: «Узакъгъа созулгъан жашлыкъ», «Ол кимди, анам?» анга эсгертме болгъандыла. Ол аланы журналист ишин жангыдан башлагъан кезиуде жазгъан эди. Болсада эки чыгъармасында да жашауну аламат уста суратлагъанды. Тюзлюкню бла терсликни, огъурлулукъну бла огъурсузлукъну араларын айыра билиуюу бла литературада кесини энчи хатын кёргюзталгъанды.

Жарсыугъа, ол башлагъан повестьлерин, хапарларын бошаялмагъанды. Бир жол мен Сагъытге былай сордум:

- Кюндюз газетде быллай бир ишлеп, жол жюрюп къайтаса, суратлау сёз жазаргъа къарыу, заман къайдан, къалай табаса?..

- Не бек арып, кеч болуп келсем да, кече китап окъумай, кесим жазгъан затладан бир-эки къагъытны зарфха урмай жатмайма. Ол мени харкюннгю жашау жоругъумду, - деген эди.

Хау, эриге, эрине билмеген журналист заманын хайырлы ишде оздура билгенди. Сагъыт кеси бизден кетген эсе да, аны ариу ниети, ахшы иши, жарыкъ сыфаты бизни бла жашайдыла. Аны бла бирге уа сюйген тенгибизни артында хайт деген эки жашы - Замир, Залим эм къызы Зарета - къалгъандыла.

Тенгибизни юй бийчеси замансыз баш иесинден айырылгъан эсе да, сабийлени бир затдан да къыйнамай ёсдюргенди, алагъа бийик билим бергенди. Ючюсю да юч жерде бет жарыкълы урунадыла.

Аза дюгерли къызды. Болсада ол сабийлерин чынтты тау адетде, ана тилге уллу сюймекликде юйретгенди. Аны алайлыгъына шагъат болурча быллай бир шартны юлгюге келтирирге сюеме. Замир Къабарты-Малкъардан узакъда аскерде къуллукъ этип тургъан жылларында, ана тилибизде чыкъгъан «Заман» газетни ары жаздырып, окъуп тургъанды. «Атам къыйын салгъан, кёп жылланы ишлеген газетни мен кесиме жол нёгер этгенме», деген эди ол юйге къайтханда.

ТЕММОЛАНЫ Мухадин.

Китапхана

Таплыкъ халда

Чочайланы Елена.

Шалушкада фахмулу къабартылы жазыучу, Социалист Урунуну Жигити Алим Кешоковну атын жюрютген орта школда библиотекагъа билим берген учреждениядан кёплери сукъланыргъа боллукъдула. Ол уллу, жарыкъ мекямда орналгъанды. Аны китап фонду беш мингден артыкъды. Аны таматасы Чочайланы Томушайны кызы Еленады. Ол анда урунналы онтогъуз жылдан атлагъанды.

- Библиотекада кёбюсюнде школчула, устазла кюрешедиле. Алай башха жерледе окъугъанлагъа да аны эшиклери ачыкъдыла,- дейди Елена.

Ары келгенлеге, бир дагъине чырмаулукъ этмей, олтуруп окъургъа, жазаргъа тап онгла къуралгъандыла. Аны таматасы битеу ол затлагъа эс бурады. Аны бла да къалмай, мында школчулагъа деп тюрлю-тюрлю ингирле, тюбешиуле, диспутла къурайды.

Алгъаракъда уа ала закий поэтле Мечиланы Къзимни, Къулийланы Къайсынны, Алим Кешоковну жашау эм чыгъармачылыкъ жоллары бла тыныгълы шагъыреййеннгендиле. Он кюнлеге деп аланы назмуларын кёлден билгендиле, докладла хазырлагъандыла, кеслери да хапарла, назмула жазгъандыла.

Окъуучула бла тюбешиулеге уа Елена таулу эм къабартылы поэтлени, жазыучуланы да чакъырады. Библиотеканы къабыргъаларында белгили классикленни суратлары, акъылманла айтхан сёзлени къысха текстлерин да кёрюрге боллукъду.

- Сабийле, абаданла да бек ёчдюле бери келирге. Нек дегенде ала мында кеслерине керекли китапланы терк табадыла. Аланы, жылы отоуда олтуруп, окъургъа, керекли литератураны биргелерине алып кетерге да онг бардыла, - дейди Елена Томушаевна.

ХОЛАЛАНЫ Марзият
Суратны автор алгъанды.

Конкурс

Ата журтлуларыбызны юсюнден бек иги материалла сайланырыкъдыла

Къабарты-Малкъарда асламлы информацияны органларына Ата журтларына къайтхан жерлешлерибиз мында къалай жашагъанларыны юсюнден материалланы конкурсун биринчи кере бардыргъанды. Аны муратыжурналистлени, власть органланы, жамаатны да эслерин тыш къыралда жашагъан эмда бери кёчген ата журтлуларыбызны, ол санда республиканы вузларында тышындан келип окъугъан студентлени болумларына, ала бла байламлыкъланы кючлендириуге буруду.

Бусагъатда бизни университетибизде бла эл мюлк къырал академияда Сириядан, Иорданиядан, Тюркден, башха къыралладан да келип 122 студент окъуйду. Республикада ата журтлуларыбыз бла байламлыкъла жюрютген, аланы айныта баргъан жамаат организацияла ишлейдиле, ол санда: Халкъла аралы черкес ассоциация, Тыш къыраллада ата журтлуларыбыз бла байламлыкъла жаны бла халкъла арала ассоциацияны Къабарты-Малкъарда «Родина» бёлюмю, «Адыгэ Хасэ» Къабарты-Малкъар жамаат организация, «Эльбрусоид» культура фондну филиалы, «Пэрыт» республикалы жамаат организация.

Ата журтлуларыбыз жашагъан жерледе уа миллет-культура арала къуралыпдыла. Сёз ючюн, Тюркде, Иорданияда, Израильде, Германияда, Францияда, Сирияда, АБШ-да «Хасала», Къазахстанда «Минги-Тау», Къыргъызстанда «Элбрус» ишлейдиле.

КъМР-ни Правительствосу къабыл кёрген энчи бегимине тийишлиликде тыш къыралладаа жашагъан ата журтлуларыбыз бла байламлыкъланы сакълау эмда айныту жаны бла ишлени планы жарашдырылгъаны, ол къалай толтурулгъаныа контроль этерик Правительстволу комиссия да къуралгъанды.

Конкурсну жоруклъарыны юсюнден тынгылы хапар бирге сюйгенле КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамаат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуна **8 (866 2) 77-45-96** телефоннга сёлеширгеда **www.smikbr.ru** сайтха къаргъа боллукъдула.

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан.
КъМР-ни Президентини бла Правительствосуну пресс-службасы.

КЪМР-ни прокуратурасында

Дагъыда бир уулу зат жайыла барады

Бюгюнлюкде властьны федеральный органлары Россей Федерациядан жеринде хансладан этилип, тютюнча ичилген наркотиклени жайыла барыуларын тохтатыргъа уллу эс бурадыла. Хайырланыучуланы эркинликлерин къоруулау сферада надзорлукъ этиу жаны бла федеральный служба белгилегеннге кёре, Ростпотребнадзорну учреждениялары хансладан этилип, тютюнча ичилген наркотиклени сатыуну жолун кесер ючюн не къадалып кюреше эселе да, ол тюрлю уулу затланы Россей Федерациягъа кёлтириу тохтамайды. Ала уа адамны саулугъуна, психикасына бек къоркъуудула.

Анданы аллай наркотик затланы сатыугъа Европаны къыраллары сандача, аны кибик Японияда, Новая Зеландияда эм Американы Бирлешген Штатларында къаты низам тохтагъдырылгъаны эм тыйгъыч салынгъаны.

Россей Федерациясыны жеринде башда айтылгъан уулу затла быллай атлары бла сатыладыла: Spice (Spice XXX, Spice Cold, Spice Diamond, Spice Tropical, Pep Spice) EXSES Platinum, SENSE, Dream Herbat, GINIE BIEND, Yucatan Pire. Кырдыкланы, хансланы къургъакъсытып эм ууакъ этип да сатадыла.

Ала розница сатыу-алыуну юсю бла, ол санда интернет тюкенлени эм связыны башха амаллары бла да халкъгъа жайыладыла. Адамла кёп жыйылгъан жерледе (вокзалладаа, аэропортлада, метролада, сатыу-алыу комплекследе, базарлада) аланы сатып айланнганла аз тюйюлдюле. Бек сейири уа, ол уулу затланы адамны саулугъуна, жашауына къоркъуулулугъуну юсюнден ангылатыу сёз айтылгъан бир тюрлю документ жокъду. Андан сора да, аланы кимле не затдан жарашдыргъанларына шагъатлыкъ этерча бир шарт белгили тюйюлдю.

Хансладан, кырдыкладан жарашдырылгъан затла аны бла бирге юйню хауасын ариу этерге да хайырланыладыла. Алай ала артдан артха ол магъаналарын тас этеда, наркотиклеча хайырланыла баргъанлары властьланы, право низамны сакълаучу органланы тынгысыз этеди.

Бюгюнлюкде прокуратураны органлары право сакълаучу органла бла бирге законсуз наркотикле сатханланы не къадар терк эм кёп аныкъларча тинтиу ишле бардыладыла. Жамаат КъМР-де кырдыкладан, хансладан этилген, тютюнча ичилген затланы сатханланы, хайырланнганланы кёрсегиз, республиканы прокуратурасыны кече-кюн да тохтаусуз ишлеген телефонуна сёлешсегиз иги этериксиз.

КъМР-ни прокуратурасыны пресс-службасы.

КЁРМЮЧ

Ата-бабаларыны кийимлери

Тыш къыраллы студентле кёрмючге уллу сейир этип къарайдыла.

Республиканы Миллет музейини залында бу кюнледе «Аламгъа кетген ауаз» деген ат бла кёрмюч къуралгъанды. Анда художник-модельер Мадина Хацукова 17-18-чи ёмюрледен бу кюнлеге дери адыгланы миллет кийимлерин кёргюзтеди. Келгенлеге бютюн ангылашыныулу болур ючюн а, модельер эрттеги суратланы хайырланнганды. Ол мында жыйырма бла бир эр киши, тишириу, сабий кийимлени ачыкълайды. Ол аланы озгъан ёмюрледе кийимлеге ушатханды.

Озгъан байрым кюн а кёрмючге республиканы бийик билим берген окъуу юйлеринде окъугъан тыш къыраллы жашла бла къызла къарагъандыла.

- КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамаат биригиулени эмда жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну бёлюмюню таматасы Лера Накова айтханнга кёре, бизни ведомствобиз аланы ведомстволарыбла бла Къабарты-Малкъар къырал университет бирге болуп, тыш къыраллы жаш тёлюбла ишлеуню программасын жарашдыргъандыла. Студентлени бери келиулери анга кёре бардырылгъан биринчи ишди. Мындан ары ала, театрлагъа, районлагъа да барып, ала бла да тынгылы шагъырейленирикдиле.

Кёрмючге келген сириячы, тюркю, иорданиячы студентлени кёп тюрлю затла сейирсиндиргендиле. Ала экспонатлагъа сюйюп къараргъандыла, кёп соруула да бергендиле. Алагъа миллет кийимлени юсюнден тынгылы хапарны музейде генеральный директорну къуллугъун толтургъан Феликс Наков айтханды. Кёрмючюну ахырында къыска видеофильм да кёргюзтюлгенди.

Тыш къыраллы студентле кёрмючюю бек жаратханларыны юсюнден музейни Китабында жазгъандыла.

ДАЛХАТЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

ЖУРНАЛИСТНИ САГЪЫШЛАРЫ

Озгъунлукъ

Адамлыкъгъа багъа бичер ючюн, кесинг анга тийишли болургъа керекседе, дегендиле халкъыбызны акъыллы къартлары. Айхай да, ол а тынч тюйюлдю. Кёпле анга керекли затхача магъана окъуна бермейдиле. Анданды жамауат жашауда намысны къарыусуз бола баргъаны, асылсызлагъа кенг жол ачылгъаны. Ала кимледиле?

Биринчиден, ала ишлерге сюймей, бирлени къыйынлары бла гыржын ашагъанладыла, адепсизледиле, сылыкъ сёзлюледиле. Алгъа ючюн бла уа жамауат жашаугъа уллу шупха тюшеди.

Бу сёзледен сора мен юйюр жашауда окъуна алгъа адепсизликни сабийлени юйретиуде, тюз жолгъа салыуда, намысны къанларына сингдириуде къаллай бир хатасы болгъанын айта кетиуню дурус кёреме. Бек алгъа уа аталары, ананы, юй бийчени намысларын тёбен этип сёлешиучюлеге айып этеригим келеди.

Сёз ючюн, бир-бир жаш адамла, тенглери бла ушакъ этеруп, не айтханларына магъана бермей, безирегенча этип, былхымсызладан эшитген сёзлерин айтыргъа ёчдюле. Аталарыны юсюнден сёз барса, тау адетде «ата», «аття» дерни орунуна «папхан», «старик», «батя», «папаша» дегенча, бизни масхабыбызгъа ушамагъан масхара атланы айтадыла.

Аллайда таматаланы, кеслерини да намысларын тюшюредиле. Аталары-ананы багъалар ючюн, уллу жигитлик, мюлк, ырысхы къоранч керек тюйюлдю. Ариу ниет, жюрек халаллыкъ, тау адет-кыылыкъ изленеди.

Бир-бир кишиле, юй бийчелерини юслеринде сёз айта туруп, алагъа «быстыр баш», «къаты аякъ», «тыкыр табан», олбу деп, учуз этип сёлешедиле. Аллай адамлагъа ананы къачы капекни магъанасын тутмайды. Бизни ата-бабаларыбыз юй бийчелерини атларын шашырыпалан», «аны - муну кыызы» деген эселе да, ала не аз да намысларын тюшюрюр сёз айтмагъандыла. Андан эди юйюрде ёсген жашны, кыызны да атагъа, анагъа хурмет бергенлери алай бийикде болгъаны.

Атала, анала, балала да бир бирлерин багъалагъан, сыйлагъан юйюрледе берекет да къайнагъанды, ниет да таза болгъанды. Ол а жашауну бютюнда ариу этгенди. Жамауатха ырахатлыкъ, огъурлулукъ келтиргенди.

Бир юйюрню окъуна аллай юлгюлю жашау халыны къаллай уллу магъанасы барды сау элге, тукъумгъа, жууукъларгъа, тенглеге. Аланы тийрелеринде жашагъанла, не айтсакъ да, алагъа ушаргъа кюрешеди, адамлыкъ даражаны багъалайдыла.

Насыпха, миллетибизде аллай юлгюлюле, тау адетни, кыылыкъны, тёрени чырагъын ёчюлтмей жашагъанла аз тюйюлдюле. Аллай юйюрлени адамларына жолукъсан, тёппем кёкге жетеди. Ала огъурлулукъну, сыйны нюрюн тёгерекге жаядыла. Адамлыкъ даражаны бек бийик тёппесине да юйюрде атагъа, анагъа намыс бериулери бла жетишгендиле.

Ма олду юйюр намыс демеклик да. Бир бирин эркелете, бир бирине жюреклерин ачып жашагъан жерде бети къара эди ушагъысусуз сёз айтылса. Аллай юйюрлени жашлары юйюр тамагъа «атам», «аттям», «папам» деп сёлешедиле. Ала аны айтхан сёзюнден угъай да, къарамындан биледиле не этерге керек болгъанын.

Ата, ана къачыны юсюнден Къарачайны айтхылыкъ адамы Семенланы Сымайыл «Анам» деген поэмасында былай жазгъанды:

Ата деген Минги таугъа
миннгенлей.
Ана деген дарий, дамха
кийгенлей.
Кюнюм батды жарлы анам
ёлгенлей.
Жулдуз атлы, балдан татлы,
ой анам!

Бу тёрт тизгинде къаллай уллу магъана барды атагъа, анагъа сюймекликни ангылатхан.

Тау адетде жашны къайын анасы экинчи анагъа тергеледи, анга уллу намыс бериледи. Артдан-артха ол алай болмагъаннга ушайды. Ариу халлы юйюрлени киеулери къайын аналарына «анабыз» деп сёлеше эселе да, балхымсыз киеуле уа «тёща» деп къоядыла.

Къайын ана, кыызыны балаларына жюрек жылыуун бере, аланы жанларына къурман болургъа хазырды. Аны ангыламагъан, сан этмеген, багъаламагъан киеуле адамлыкъ даражагъа келишмезле. Аланы къайынларыны юйлерине жамауат жашауда орунлары эшик артында болургъа тийишлиди.

ЛУКЪМАН улу М.

Волейбол

Иги командагъа саналады

Бабугентде волейболдан секция ишлегенли беш жыл болады. Анга школчула бешинчи классдан башлап жюрюйдюле эм ыйыкъгъа ю чеке жарау этедиле. Секцияны Билим бериу эм илму министерствосуну сабий-жаш тёлю спорт школундан тренер Макытланы Арсен бардырады.

Черек районну жаш тёлюню ишлери, спорт эм туризм жаны бла комитетинде бардиргенлерине кёре, волейболчула кеслерини атларын иги бла айтдыргъандыла. Ала абаданланы аралырында эриширгенле да тири къатышадыла. Юч жыл бир бири ызындан ол къауумда тёрт бек иги команданы санына киредиле. Тенглерини араларында уа районну чемпионларыдыла.

Бери бюгюнлюкде отуз окъучу жюрюйдю. Ала, эки къауум болуп, жарау этеидиле. Мында жашлагъа деп спортдан кёп тюрлю секцияла бардыла, аны себепли волейболгъа жюрюгенлени асламы къызладыла.

ОСМАНЛАНЫ Айшат.
Суратны автор алгъанды.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ:КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
АЛИКАЛАНЫ Владимир, АППАЙЛАНЫ Музафар (баш редакторну орунбасары), БЕППАЙЛАНЫ Муталин (баш редакторну орунбасары), БИТТИРЛАНЫ Аминат, ТЕКУЛАНЫ Хауа, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪУЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь).

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приёмныйи - **42-63-01**. Баш редакторну орунбасарлары - **42-38-21**, **47-26-22**. Жууаплы секретарь - **42-66-85**
Секретариат - **40-93-62.** Корректорда - **42-63-52**

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЮРИ:
Жамауат-политика бёлюм - **42-67-68,42-24-02.**
Экономика бёлюм - **42-66-73.**
Культура бёлюм - **42-75-82, 42-68-72.**
Социальный политика бёлюм - **42-66-76, 47-27-59.**
Жангылыкъла эм спорт бёлюм - **47-26-39, 42-66-71** .
Письмола эм реклама бёлюм - **42-37-94.**
Тилманчла бёлюм - **47-31-28.**
Сурат алыучула - **42-75-82, 42-66-76.**
Бухгалтерия - **42-30-87.**
Операторда - **47-26-28, 42-39-65.**

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланнган материаллада айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басманы юсюнден Законуна тийишлиликде, материалланы авторлары кеслери жууаплыдыла.
Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпню алмайды.
Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистрация этилгенди.
Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Информация коммуникацияла, жамауат биригиулени эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосуну компьютер службасы хазыр этгенди.
Газет 1905 жылда Революция атлы республикалы полиграфкомбинатда басмаланнгандыла, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33
Газетлени иелерине тапдырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: **42-06-51, 42-19-97**
Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жууаплыды. Телефон: **42-69-34**

Номерге графикге кёре 19 сагъатда къол салынады. 21.00 сагъатда къол салынгъанды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Кетенчиланы Зульфия - дежурный редактор; Гайыланы Рита - жууаплы секретарны орунбасары; Ахматланы Шахида (1-чи бет), Зезаланы Лида (3,4-чю бетле), Акушуланы Феруза (2-чи бет) - корректорла.

Тиражы 3530 экз. Заказ № 385

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:
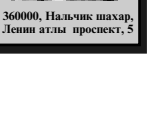
360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5